

Declarația Platformei Naționale a Republicii Moldova a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic privind necesitatea adoptării unor măsuri suplimentare pentru susținerea întreprinderilor Mici și Mijlocii în contextul crizei provocate de COVID-19.

25 februarie 2021

Organizațiile membre ale Platformei Naționale a Republicii Moldova a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic constată că pandemia COVID-19 și factorii naturali de risc din anul 2020 au generat cel mai mare șoc asupra economiei Republicii Moldova din ultimele două decenii. Datele efective pentru perioada ianuarie-septembrie 2020 indică o scădere economică de 8,2%. Cele mai afectate sectoare sunt HoReCa, transportul, comerțul internațional, activitățile de recreere și de agrement, gospodăriile casnice, industria de prelucrare și agricultura, care a fost prejudiciată puternic și de factorii naturali de risc.

Structura pe activități economice denotă că, IMM-urile au un nivel mai înalt de expunere în cele mai afectate sectoare de pandemie. IMM-urile au fost cel mai mult afectate reieșind din însuși structura economiei naționale. IMM-urile contribuie cu 85,9% la formarea valorii adăugate din Comerț, Transport și HoReCa, care de facto sunt și cele mai afectate sectoare de pandemie. Serviciile de suport, afectate și ele mult peste medie de contextul pandemic (VAB la 9 luni în scădere cu -16,2%) sunt de asemenea dominate covârșitor de IMM-uri cu 88,5% din valoarea adăugată creată în acest sector.

IMM-urile au întâmpinat pandemia cu un sentiment general al inițiativei antreprenoriale în descreștere și fără capacități de ripostare. În anul 2019, numărul întreprinderilor, care au depus rapoarte la BNS (56,7 mii) a crescut cu doar 0,4% sau de șase ori mai lent față de media de creștere a ultimilor cinci ani (2,6%). În ultimii cinci ani, sursa principală de finanțare a investițiilor a fost, pentru companiile din Republica Moldova, capitalul propriu, care a crescut cu 54,8% în anul 2019 față de 2015.

Multe IMM-uri sunt fragile și afectate de orice tip de perturbare și au fost slab pregătite pentru șoc. Doar o treime dintre ele au avut suficientă lichiditate pentru trei luni de activitate, în timp ce doar 12% au acces la surse de finanțare externe. IMM-urile nu folosesc asigurări. Jumătate dintre antreprenori nu au proceduri interne adecvate pentru gestionarea crizelor. Nivelul lor scăzut de alfabetizare juridică se reflectă în contracte nefavorabile cu furnizorii, distribuitorii și alte organizații. 36% din companii au niveluri scăzute de competențe TIC și acces la instrumente.

Mediul de afaceri din R. Moldova este afectat de limitările impuse în timpul crizei pandemice, dar se confruntă și cu provocări preexistente în rețelele sale de distribuție. Provocările respective includ limitări administrative și de mobilitate, rețele de furnizare și distribuție

defectuoase, acces limitat la piețe (mai ales externe, dar și interne), infrastructură și soluții slabe sau absente ale tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC), birocrație și reglementări guvernamentale lente sau inflexibile și acces limitat la capital.

Companiile au suferit o scădere a cererii de produse și servicii, restricții la activitățile lor și întreruperea aprovizionării (în special pentru materialele importate). Companiile se așteaptă să atenueze aceste provocări prin reducerea costurilor de personal (83%), reducerea cheltuielilor administrative (75%), amânarea investițiilor strategice (83%) și reducerea producției 75%).

Pierderile economice au rezultat din scăderea volumului vânzărilor pe fondul menținerii la același nivel a costurilor fixe și a costurilor semi-variabile. Cheltuielile legate de locațiune, dobânzile la credite și fondul de salarizare rămân a fi în mare parte constante, chiar dacă volumul vânzărilor scade. Unele costuri sunt semi-variabile, cum ar fi remunerarea muncii, care poate fi controlată într-o oarecare măsură prin disponibilizări de personal și concedii forțate. Alte costuri, aferente procurării de materie primă, consumului de electricitate etc. variază în aceeași măsură ca și cifra de afaceri.

Deși au fost cel mai mult afectate de pandemie, afacerile mici au beneficiat cel mai puțin de careva suport din partea statului. După cum poate fi desprins din sondajul Băncii Mondiale “Ancheta întreprinderilor privind COVID-19”, în luna noiembrie 2020, scăderea medie a vânzărilor companiilor a constituit -29,4%, comparativ cu -57% raportate în sondajul realizat în luna mai. În același timp, rezultatele dezagregate după mărimea întreprinderilor arată că cel mai afectate de pandemie sunt afacerile mici cu până la 20 de angajați, care au consemnat în luna noiembrie o reducere a cifrei de afaceri f-a-p de 34,3% față de scăderea de -20,6% înregistrată de companiile cu 20-100 angajați și de -14,2% de cele cu peste 100 de angajați.

Când vine vorba de ponderea firmelor care au primit sau așteaptă să primească asistență guvernamentală națională sau locală, tabloul este invers proporțional. Chiar dacă doar o cotă modestă de 5,9% din întreprinderi au menționat că au primit sau așteaptă să primească careva suport, cota dată pentru afacerile mici de până la 20 angajați este de 3 ori mai mică de 1,9%, adică în medie doar fiecare a 50-a întreprindere de acest fel a avut parte de ceva suport sau asistență în contextul pandemiei.

Chiar dacă Guvernul a venit cu măsuri de susținere, acestea au fost puțin resimțite de IMM-uri, fiind în mare parte indirecte, în special în ceea ce ține de subvenționarea dobânzilor, impozitelor salariale și rambursărilor de TVA. Acestea presupuneau obligativitatea de a face plata impozitelor salariale, în timp ce companiile nu aveau lichidități de a plăti salariul, nemaivorbind de impozitele aferente acestuia. Același lucru este valabil și pentru subvenționarea dobânzilor. În contextul lipsei de lichidități în general, puține companii au putut obține credite, iar negocierea cu Băncile Comerciale a depins de situația financiară și a istoriei de creditare a fiecărei companii în parte.

Conform studiului realizat de Alianța Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Moldova, Percepția IMM-urilor privind impactul pandemiei asupra afacerilor proprii în care au participat 304 IMM-uri din 18 sectoare ale economiei, 71% din companii nu sunt mulțumite de măsurile

întreprinse de Guvern ca răspuns la criza economică din Moldova. Măsurile anunțate au fost cele mai slabe din regiune, ceea ce a creat un dezavantaj competitiv pentru IMM-uri și a crescut numărul de disponibilizări, pierderea veniturilor și lăsând majoritatea companiilor să facă față pierderilor de venit pe cont propriu.

În contextul celor expuse, organizațiile semnatare solicită aprobarea unor măsuri suplimentare pentru susținerea Întreprinderilor Mici și Mijlocii în contextul crizei provocate de COVID-19, printre care:

- Susținerea IMM-urilor - prin măsuri de sporire a accesului la lichidități, digitizare și încurajarea menținerii întreprinderilor mici în cadrul formal.
- Extinderea capitalizării fondului de garantare a creditelor de pe lângă ODIMM pentru a facilita finanțarea/refinanțarea IMM/microîntreprinderi.
- Promovarea sistemului TVA la încasare, care presupune calcularea TVA de către contribuabilul vânzător la momentul încasării contravalorii livrărilor/prestărilor efectuate, și nu la emiterea acesteia. Cel puțin pentru prima etapă aplicabilitatea unui asemenea instrument se propune pentru micul business prin plafonarea companiilor eligibile de a aplica acest mecanism la un anumit nivel maxim al cifrei de afacere.
- Susținerea sectoarelor pentru care actuala criză a conturat și oportunități de dezvoltare, turismul intern, comerțului on-line, producerea bunurilor locale pentru substituirea importurilor și producerea produselor farmaceutice.
- Instituirea pentru anul 2021 a unui sistem de bonificații pentru întreprinderi la plata în timpul corespunzător a impozitului pe venit.
- Simplificarea regimurilor de operare a întreprinderilor mici și a celor de familie, prin elaborarea unui capitol separat cu prevederi simplificate atât în Codul Fiscal, cât și în Codul Muncii.
- Susținerea procesului de digitalizare și intrarea pe piața online prin implementarea plenară a Foii de parcurs pentru impulsivarea procesului de digitalizare a economiei naționale și dezvoltare a comerțului electronic, inclusiv prin majorarea alocațiilor și consolidarea Programului de digitalizare a IMM-urilor gestionat de ODIMM.
- Instituirea unor stimulente fiscale, precum aplicarea unui nivel redus al TVA (ex 2 p.p) în cazul plăților electronice prin internet.
- Sprijin pentru digitalizarea proceselor industriale și de producție, stimulând inovarea în întreprinderile locale pentru a îmbunătăți productivitatea și disponibilitatea comercială.
- Susținerea financiară solidă și instituționalizarea corespunzătoare a Programului de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizare a acestora pentru a atrage un număr considerabil de IMM-uri cu potențial înalt de creștere, din sectoarele cu impact semnificativ asupra creșterii economice a Republicii Moldova.
- Implementarea Programului de dezvoltare pentru furnizorii locali cu scopul interconectării acestora la lanțul valoric al companiilor multinaționale și dezvoltarea unei industrii durabile și sustenabile în Republica Moldova.
- Optimizarea barierelor administrative pentru ca măsurile aplicate de stat pentru business să poată fi accesate de un număr cât mai mare de beneficiari.

Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic a fost creată în anul 2011 și în acest moment are 95 de organizații membre, 7 dintre acestea constituind organizații-umbrelă pentru alte peste 255 de organizații. Misiunea Platformei este de a consolida procesul de integrare europeană și de dezvoltare democratică a Republicii Moldova, de a contribui la procesul de advocacy și monitorizare pentru implementarea Acordului de Asociere dintre RM-UE și a altor documente relevante ce se referă la Parteneriatul Estic și relația RM-UE.

Semnatarii Declarației:

1. AEGEE-Chișinău
2. Agenția de Cooperare Transfrontalieră și Integrare Europeană
3. Alianța INFONET
4. Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei
5. Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități
6. Alianța pentru Eficiență Energetică și Regenerabilă
7. Alianța Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Moldova
8. Amnesty International Moldova
9. Asociația Femeilor pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă
10. Asociația Femeilor Profesioniște și de Afaceri din Moldova
11. Asociația Internațională a Păstrătorilor Râului „Eco-Tiras”
12. Asociația Micului Business din Moldova
13. Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova
14. Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT
15. Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă
16. Asociația pentru Politică Externă
17. Asociația pentru Reabilitarea Invalizilor din Republica Moldova
18. Asociația pentru Valorificarea Deșeurilor
19. Asociația Presei Independente
20. Asociația Promo-LEX
21. Asociația Regională a mamelor cu mulți copii și a femeilor-întreprinzători din Găgăuzia „VESTA”
22. Automobil Club Moldova
23. AO ”BIOS”
24. Business Consulting Institute
25. Centrul Analitic Independent Expert-Grup
26. Centrul de Consultanță Ecologică Cahul
27. Centrul de Dezvoltare Economică și Afaceri Publice
28. Centrul de Informare și Susținere a Tinerilor Economiști „CERTITUDINE”
29. Centrul de Inovare și Politici din Moldova
30. Centrul de Instruire și Dezvoltare Educațională
31. Centrul de Politici și Reforme
32. Centrul de Resurse Juridice din Moldova
33. Centrul European pentru Inițiative civile „Stalker”
34. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”
35. Centrul Național al Romilor
36. Centrul Național de Asistență și Informare a ONG-urilor din Moldova CONTACT
37. Centrul Național de Mediu
38. Centrul pentru Dezvoltare și Management
39. Centrul pentru Jurnalism Independent
40. Centrul Regional al Studiilor de Mediu ECOS

41. Centrul Regional de Dezvoltare Durabilă din Ungheni
42. Centrul Regional de Mediu din Moldova
43. Centrul Regional „Contact” Bălți
44. Centrul Republican pentru Copii și Tineret Gutta-Club
45. Centrul „Pro-Europa” din Comrat
46. Comunitatea WatchDog.md
47. Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova
48. Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova
49. Congresul Autorităților Locale din Moldova
50. Consiliul Național al Tineretului din Moldova
51. Eco-Contact
52. Eco-Sor
53. ECOTOX
54. ESGA Moldova
55. Federația Sindicală „SĂNĂTATEA” din RM
56. Federația Sindicatelor din Construcții și Industria Materialelor de Construcții
SINDICONS
57. Fundația Est-Europeană
58. Fundația pentru Dezvoltare din Republica Moldova
59. Fundația pentru Educație și Dezvoltare din Moldova
60. Fundația Soros-Moldova
61. GREEN-School
62. Grupul de Inițiativă a Tinerilor pentru Viitor
63. Institutul de Dezvoltare Urbană
64. Institutul de Instruire în Dezvoltare ”MilleniuM”
65. Institutul de Politici Publice
66. Institutul European de Studii Politice
67. Institutul Muncii
68. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”
69. Institutul pentru Drepturile Omului
70. Institutul pentru Politici și Reforme Europene
71. AO ”Institutum Virtutes Civilis”
72. INTECO
73. AO ”INVENTO”
74. Keystone International Human Services Moldova
75. Local Democracy Agency Moldova
76. Mișcarea Ecologistă din Moldova
77. Organizația Teritorială Ștefan-Vodă a Mișcării Ecologice din Moldova
78. Rețeaua Națională LEADER în Moldova
79. Transparency International Moldova
80. Uniunea Organizațiilor Invalizilor din Moldova
81. Медиа Центр Приднестровья
82. ”Interacțiune”
83. „Ave Copiii”
84. „BIOTICA”
85. „Caroma-Nord”
86. „Cutezătorul”
87. „Eco-Răzeni”
88. „Femeia și Copilul- Protecție și Sprijin”
89. „Hai Moldova”
90. „Mame în Acțiune”
91. „Pro Cooperare Regională”

92. ONG „Terra-1530”